

กมลชนก เทพสิทธิ์า, จิราภรณ์ ฌมุดทา, พวงทิพย์ รัตนะรัต, คุณภาพ คงเจือ, สิริภาณุจน์ ฌมยาศิริกุล, ฉันทชนก อินทร์ศรี, กนกทิพย์ ทิพย์รัตน์
ทีมตระหนักรู้ (Situation Awareness Team: SAT) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคประจำสัปดาห์ที่ 3 ระหว่างวันที่ 21-27 มกราคม 2561 ทีมตระหนักรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
ได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. โรคอาหารเป็นพิษ 117 ราย จังหวัดยะลา พบผู้ป่วย
อาการอาหารเป็นพิษในงานเมาลิตของโรงเรียนปอเนาะแห่งหนึ่ง
ตำบลเกาะรอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 117 ราย เป็น
ผู้ป่วยที่เข้าเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในที่โรงพยาบาลรามัน 75
ราย และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเกาะรอ 2 ราย ผู้ป่วยที่
ค้นพบในชุมชน 40 ราย รายแรกเริ่มป่วยวันที่ 21 มกราคม 2561
เวลา 09.45 น. พบผู้ป่วยรายสุดท้าย เวลา 19.00 น. วันเดียวกัน
อายุระหว่าง 2-86 ปี อายุเฉลี่ย 31 ปี อาการที่พบ ได้แก่ อาเจียน
ร้อยละ 88.03 คลื่นไส้ ร้อยละ 76.07 ถ่ายเป็นน้ำร้อยละ 54.70
อ่อนเพลียร้อยละ 46.15 ปวดท้องร้อยละ 42.74 และถ่ายเหลว
ร้อยละ 33.33 เก็บตัวอย่าง Rectal swab culture จากผู้ป่วย 41
ตัวอย่าง ส่งตรวจที่โรงพยาบาลรามัน ให้ผลลบ ส่วนตัวอย่าง
อาหารอยู่ระหว่างรอผล จากการซักประวัติผู้ป่วย ทราบว่าผู้ป่วย
ทั้งหมดมางานเมาลิต ซึ่งกำหนดจัดงานระหว่างวันที่ 21-22
มกราคม 2561 มีผู้เข้าร่วมงานประมาณ 300 คน จากอำเภอกะพ้อ
รามัน และเรือเสาะ อาหารที่จัดเลี้ยง ได้แก่ ข้าวยา หมี่ผัด ไข่ต้ม
ข้าวเกรียบ ข้าวหมาก วุ้นกะทิ ขนมนิบะ ปุยฝ้าย น้ำดื่มเป็นน้ำบ่อ
ไม่ได้ต้ม และน้ำแข็ง ชาวบ้านนำอาหารมาเองและช่วยกันเตรียม
ก่อนเริ่มงาน ส่วนข้าวสวยมีการต้มสุกอาหารตอนหุง โดยสืบทอด
อาหารซื้อจากร้านค้าในชุมชน เริ่มรับประทานเวลา 08.00 น.
เก็บตัวอย่างน้ำ ข้าวยาและขนมที่เหลือ รวม 14 ตัวอย่าง ส่งตรวจ
ที่ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ สงขลา อยู่ระหว่างรอผล ผู้ป่วย
ทั้งหมดอาการดีขึ้นกลับไปพักที่บ้านแล้ว

2. โรคพิษสุนัขบ้าเสียชีวิต 1 ราย จังหวัดสุรินทร์ พบ
ผู้เสียชีวิตเพศหญิง 1 ราย อายุ 59 ปี อาชีพรับราชการครู ที่อยู่
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ เริ่มป่วยวันที่ 18 มกราคม 2561
ด้วยอาการคลื่นไส้ อาเจียนเป็นน้ำลาย อาละวาดผุดลุกผุดนั่ง
วุ่นวายวิ่งออกนอกห้อง ไม่นอน ถ่มน้ำลายตลอดเวลา กลืนลำบาก
อาบน้ำไม่ได้ กลัวลม กลัวน้ำ เข้ารับการรักษาโรงพยาบาลเอกชน

แห่งหนึ่งในวันที่ 20 มกราคม 2561 เป็นผู้ป่วยใน ให้การรักษาตาม
อาการ ตรวจร่างกายพบรูม่านตาไม่ตอบสนองต่อแสง อาการไม่ดี
ขึ้นจึงส่งต่อโรงพยาบาลสุรินทร์ โรงพยาบาลได้เก็บตัวอย่างปมราก
ผม น้ำลาย น้ำปัสสาวะ รวม 3 ตัวอย่าง ส่งตรวจศูนย์ปฏิบัติการ
โรคทางสมอง โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พบ Rabies Virus จาก
ตัวอย่างน้ำลาย ในวันที่ 22 มกราคม 2561 ผู้ป่วยอาการทรุดลง
และเสียชีวิต การวินิจฉัยสุดท้าย Rabies Encephalopathy ซัก
ประวัติจากสามี พบว่า ผู้ป่วยมีประวัติชอบให้อาหารสุนัขจรจัดใน
ละแวกบ้าน เมื่อเดือนพฤษภาคม 2560 ถูกสุนัขจรจัดที่ไม่ได้ฉีด
วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าข่วนบริเวณมือ มีเลือดออก ได้ล้าง
แผลด้วยสบู่แต่ไม่ได้ทำแผลและไม่ได้ไปรับการฉีดวัคซีนและ
ฉีดภูมิโกลบูลิน จากนั้นสุนัขมีอาการผิดปกติ ร้องดัง หอน และตาย
เมื่อเดือนกรกฎาคม 2560 ทีม SRRT จังหวัดสุรินทร์ ลงสอบสวนโรค
ในพื้นที่ พบผู้สัมผัส 3 คน ไม่มีอาการผิดปกติ จึงได้ดำเนินการฉีด
วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าแก่ผู้สัมผัสทุกคน ตลอดจนให้สุศึกษา
และประชาสัมพันธ์ประชาชนในพื้นที่ ให้ความรู้ คำแนะนำในการ
ป้องกันตนเอง สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดสุรินทร์ ออกประกาศพื้นที่
เขตควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน และทำ Ring vaccination
เพื่อเฝ้าระวังในพื้นที่ จึงให้ประชาชนกักบริเวณสุนัขและแมวไว้ใน
บ้านไว้ชั่วคราว จากข้อมูลความครอบคลุมวัคซีนในปีงบประมาณ
2560 ปศุสัตว์อำเภอเมืองสุรินทร์ได้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
ให้กับสุนัขในอำเภอเมือง รวมจำนวน 897 ตัว คิดเป็นร้อยละ
68.36

3. การประเมินความเสี่ยงของโรคอาหารเป็นพิษ

โรคอาหารเป็นพิษ (Food Poisoning) เป็นโรคเกิดจาก
การรับประทานอาหารหรือน้ำดื่มที่มีการปนเปื้อนเชื้อโรค หรือ
สารพิษที่สร้างจากเชื้อโรค หรือ สารพิษจากสิ่งอื่นๆที่ไม่ใช่เชื้อ
โรค เช่น เห็ดพิษ สัตว์พิษ สารโลหะหนัก เป็นต้น ทำให้เกิดอาการ
คลื่นไส้ อาเจียน ถ่ายเหลว ปวดท้อง เกิดได้กับคนทุกอายุ ซึ่งอาการ
ส่วนใหญ่จะไม่ร้ายแรง มักพบในหมู่คนที่รับประทานอาหารร่วมกัน

เช่น งานเลี้ยง งานบุญ ซึ่งอาจมีอาการเล็กน้อยแตกต่างกันไป แล้วแต่บุคคลและปริมาณที่รับประทานเข้าไป

ทีมตระหนักฐานการณั้สัปดาห์ที่ 4 ได้รับแจ้งเหตุการณ์โรคอาหารเป็นพิษ 3 เหตุการณ์ เหตุการณ์แรกเป็นเหตุการณ์ที่เกิดในงานบุญ มีผู้ป่วยจำนวน 117 ราย ไม่มีผู้เสียชีวิต ผู้ร่วมงานมาจากหลายอำเภอได้ทำอาหารมาร่วมงานบุญ เหตุการณ์ที่สองเป็นเหตุการณ์ที่เกิดในโรงเรียนประจำ มีผู้ป่วยจำนวน 122 ราย ไม่มีผู้เสียชีวิต ผู้ป่วยรับประทานอาหารเช้าของโรงเรียน และเหตุการณ์ที่สามเป็นเหตุการณ์ที่เกิดในนักเรียนที่ไปเข้าค่าย มีผู้ป่วยจำนวน 30 ราย ไม่มีผู้เสียชีวิต ยังไม่ทราบรายละเอียดของเหตุการณ์

ประเมินความเสี่ยง

จากข้อมูลการเฝ้าระวังของกรมควบคุมโรค (ระบบ 506) ปี พ.ศ. 2560 มีรายงานผู้ป่วย 108,153 ราย อัตราป่วย 165.30 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 3 ราย และในปีพ.ศ. 2561 ตั้งแต่วันที่ 1-22 มกราคม 2561 มีรายงานผู้ป่วย 6,657 ราย อัตราป่วย 10.11 ต่อประชากรแสนคน ไม่มีผู้เสียชีวิต พบผู้ป่วยโรคอาหารเป็นพิษได้ตลอดทั้งปี จำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ข้อมูลจากการเฝ้าระวังเหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2560 พบการระบาดของโรคอาหารเป็นพิษเป็นกลุ่มก้อนที่มีผู้ป่วยจำนวนมาก จะพบในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.9 รองลงมาพบในงานวัด/งานบุญ/งานเลี้ยงในชุมชน ร้อยละ 25 โรงแรม ร้อยละ 14.6 ค่ายลูกเสือ/ค่ายทหาร ร้อยละ 6.2 เรือนจำ ร้อยละ 4.2 และศูนย์เด็กเล็ก ร้อยละ 2.1 จากการวิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงของสาเหตุการระบาดจากการเฝ้าระวังเหตุการณ์ พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงที่สำคัญ ได้แก่ การเตรียมอาหารของผู้ปรุงประกอบอาหารที่ขาดความรู้ในเรื่องการเตรียม การเลือกซื้อวัตถุดิบ การเก็บรักษาวัตถุดิบเลือก และเก็บรักษาอาหาร

ข้อเสนอแนะ

โรคอาหารเป็นพิษเกิดได้ตลอดทั้งปีและจะพบการระบาดได้ในงานเลี้ยง งานเทศกาล งานบุญ หรือในสถานที่ที่มีคนอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากและรับประทานอาหารร่วมกัน ส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมผู้ประกอบอาหาร สุวิทยาส่วนบุคคล การเก็บรักษาวัตถุดิบ และความสะอาดของน้ำดื่ม น้ำใช้ ดังนั้นการป้องกันโรคอาหารเป็นพิษจึงขึ้นอยู่กับทำให้ความรู้ผู้ประกอบอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มที่ประกอบอาหารให้กับกลุ่มคนที่อยู่รวมกันจำนวนมาก ควรคำนึงถึงเรื่องความสะอาด สุวิทยาส่วนบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบสุขภาพผู้ประกอบอาหารทุกปี และปรับปรุงคุณภาพน้ำดื่ม น้ำใช้ให้ได้มาตรฐาน นอกจากนั้นควรให้ความรู้และให้คำแนะนำแก่นักเรียน บุคลากรในโรงเรียน และ

ประชาชนในพื้นที่ ให้เน้นการรับประทานอาหารสุก ร้อน สะอาด ล้างมือทุกครั้งก่อนและหลังรับประทานอาหาร

สถานการณ์ต่างประเทศ

1. สถานการณ์โรคไข้เหลือง ประเทศบราซิล

ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2560-14 มกราคม 2561 ประเทศบราซิลมีรายงานผู้ป่วยยืนยันโรคไข้เหลืองทั้งหมด 35 ราย เสียชีวิต 20 ราย และมีผู้ป่วยสงสัยโรคไข้เหลืองอยู่ระหว่างการสอบสวนทั้งหมด 145 ราย ในจำนวนผู้ป่วยยืนยันทั้งหมดเป็นผู้ป่วยจากรัฐ São Paulo 20 ราย เสียชีวิต 11 ราย รัฐ Minas Gerais 11 ราย เสียชีวิต 7 ราย รัฐ Rio de Janeiro 3 ราย เสียชีวิต 1 ราย และเขตนครหลวง (Federal District) 1 ราย เสียชีวิต 1 ราย ข้อมูลจากเว็บไซต์ *O Globo* วันที่ 23 มกราคม 2561 รายงานว่าในช่วง 1 สัปดาห์ (15-22 มกราคม 2561) มีรายงานผู้ป่วยยืนยันเพิ่มสูงขึ้นจาก 35 ราย เป็น 130 ราย และผู้เสียชีวิตเพิ่มสูงขึ้นจาก 20 ราย เป็น 53 ราย โดยผู้เสียชีวิตทั้งหมดมาจากรัฐ São Paulo รัฐ Minas Gerais และรัฐ Rio de Janeiro นอกจากนี้ ข้อมูลจากเว็บไซต์ CIDRAP รายงานว่าวันที่ 24 มกราคม 2561 รัฐ Sao Paulo ได้ตัดสินใจปิดสวนสัตว์และสวนสาธารณะชั่วคราว เพื่อไม่ให้มีการแพร่เชื้อระหว่างลิงและคน เนื่องจากมีการระบาดของโรคไข้เหลืองในลิงที่เพิ่มสูงขึ้น และมีเชื้อไวรัสในสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงซึ่งเอื้อต่อการแพร่กระจายเชื้อเป็นอย่างดี

WHO มีแผนจะดำเนินการให้วัคซีนป้องกันโรคไข้เหลืองกับประชาชนในรัฐ Sao Paulo, รัฐ Rio de Janeiro และรัฐ Bahia ระหว่างวันที่ 25 มกราคม-3 มีนาคม 2561 และเดือนนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาประเทศบราซิลในช่วงเทศกาลคาร์นิวัล (Carnival season) ในเดือนหน้า ควรได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้เหลือง

2. สถานการณ์โรคเมอร์ส (MERS) ประเทศซาอุดีอาระเบีย

ระหว่างวันที่ 20-23 มกราคม 2561 กระทรวงสาธารณสุขประเทศซาอุดีอาระเบียรายงานผู้ป่วยโรค MERS รายใหม่ 2 ราย เป็นเพศชายทั้ง 2 ราย อายุ 65 ปี และ 58 ปี จากเมือง Hali และเมือง Najran ขณะนี้อาการทรงตัว 1 ราย และอาการวิกฤติ 1 ราย ทั้งสองรายไม่ใช่บุคลากรทางการแพทย์และจัดเป็นกลุ่มผู้ป่วย primary ซึ่งหมายความว่าไม่คาดว่าจะได้รับเชื้อจากผู้ป่วยรายอื่น

ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุขซาอุดีอาระเบีย มีรายงานผู้ป่วย MERS ตั้งแต่ปี 2555 ถึง วันที่ 23 มกราคม 2561 มีจำนวน 1,778 ราย เสียชีวิต 726 ราย ปัจจุบันตั้งแต่ช่วงต้นปี 2561 ถึงวันที่ 23 มกราคม 2561 มีรายงานผู้ป่วยจำนวน 18 ราย